

PRIKAZ KNJIGE „BOSNA I HERCEGOVINA – 30 GODINA OD STICANJA NEZAVISNOSTI“ AUTORA AKADEMIKA MIRKA PEJANOVIĆA, UMHIS, 2023.

Prikaz knjige

Primljeno/Received: 8. 11. 2024.

Prihvaćeno/Accepted: 13. 11. 2024.

Lada SADIKOVIĆ

Akademik Mirko Pejanović autor je knjige „Bosna i Hercegovina 30 godina od sticanja nezavisnosti (studije, članci, recenzije knjiga), u izdanju Udruženja za modernu historiju (UMHIS) u Sarajevu, koja je izašla iz štampe 2023. godine na 270 stranica. Recenzenti knjige su Asim Mujkić i Vera Katz, dok je glavni i odgovorni urednik Husnija Kamberović. Akademik Pejanović je višedecenijski profesor Fakulteta političkih nauka, autor velikog broja knjiga i radova ali i mentor brojnih magistranata i doktoranata i 2018. godine je izabran za redovnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine a 2021. je postao i njen potpredsjednik. Pored univerzitetske ostvario je i bogatu političku karijeru, pa je izrazito vrijedna spominjanja njegova uloga za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini 1992-1995, gdje je bio član ratnog Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i član državne delegacije za pregovore o postizanju mirovnog rješenja u Bosni i Hercegovini na Mirovnoj konferenciji u Ženevi. Akademik Pejanović je dobitnik više pohvala i nagrada Fakulteta političkih nauka i Univerziteta u Sarajevu, Plakete za doprinos miru i humanizmu Internacionalne lige humanista, te najvećeg priznanja Grada Sarajeva Šestoaprilske nagrade za 2020. godinu.

Rukopis je akademik Pejanović prezentirao široj naučnoj i stručnoj javnosti u četiri dijela i to, prije svega, kroz Historijske pretpostavke i međunarodne okolnosti sticanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine (I), gdje je vidno izraženo, za sve nas od presudnog značaja, državničko iskustvo akademika Pejanovića, posebno u dijelu koji govori o značaju Platforme o radu Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine za odbrambeno-oslobodilački rat 1992-1995. godine. Iz prvog poglavlja se izdvaja i rad pod naslovom Sticanje suverenog i nezavisnog državnopravnog statusa Bosne i Hercegovine što predstavlja istorijski preokret na kraju dvadesetog stoljeća, u kome nas autor sistematski uvodi u sve ono što je bilo bitno za međunarodno priznanje Bosne i Hercegovine, od procesa disolucije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i prvih višestranačkih izbora do održavanja samog referenduma, gdje je „pozitivan odgovor s više od 50 procenata ukupnog broja glasača dobijen u 77 od 109 općina u Bosni i Hercegovini.“

Potpisivanje Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i sve ono što je njegova implementacija donijela državi Bosni i Hercegovini akademik Pejanović sagledava u drugom dijelu knjige (II) pod naslovom Izazovi razvoja Bosne i Hercegovine krajem 20. i početkom 21. stoljeća, smatrajući Mirovni sporazum „preokretom u istorijskoj opstojnosti Bosne i Hercegovine“ te naglašavajući da „stabilnog mira nema bez integracije Bosne i Hercegovine u euroatlantske institucije.“ Ovdje se mora izdvojiti, jedno za državu Bosnu i Hercegovinu od najvažnijih stanovišta koje akademik Pejanović uporno zastupa, a to je upravo proces pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, u okviru kojeg je jedino moguće sprovesti prijeko potrebne ustavne reforme,

čime bi se država osposobila za samostalno izvršavanje nametnutih obaveza. Samo na taj način – kako to Akademik Pejanović posebno ističe - uz pomoć međunarodne zajednice, institucije Visokog predstavnika sa ovlaštenjima iz Aneksa 10 Mirovnog sporazuma te Evropske unije i njenog Specijalnog predstavnika, moguće je otkloniti ograničenja koje je Mirovni sporazum nametnuo i samim tim Bosnu i Hercegovinu učinio slabom i nefunkcionalnom državom. Akademik Pejanović, saglasno većem broju rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope o potrebi jačanja demokratskih institucija države Bosne i Hercegovine i urgentnih ustavnih promjena (2002-2022) sa potpunim pravom iznosi tvrdnju, da „dvoentitetsko teritorijalno-političko ustrojstvo Bosne i Hercegovine, izvedeno na etničkoj osnovi, u potpunosti ograničava mogućnost optimalnog funkcioniranja i razvoj Bosne i Hercegovine, te otežava kako unutrašnju tako i integraciju države u Evropsku uniju“. Istovremeno, u knjizi se apostorofira za sve nas važan proces „postsocijalističke tranzicije bosanskohercegovačkog društva, koja bi vodila ka strukturnim promjenama unutar kojih će se razvijati tržišna privreda, politički pluralizam, parlamentarna demokracija i zaštita ljudskih prava u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima.“ Jedan od zaključaka posebno vrijednih spominjanja jeste, svakako, stav Akademika Pejanovića, da je stagnacija primjene redovnih ovlaštenja Visokog predstavnika od 2009. godine dovela do „jačanja društvenih snaga koje su protiv opstojnosti države Bosne i Hercegovine i njene integracije u Evropsku uniju i NATO savez, a bez čega ne bi bilo moguće ni daljnje sprovođenje mira u Bosni i Hercegovini.“ U skladu sa navedenim jednostavno se moramo složiti sa zaključkom do kojeg je Akademik u svom rukopisu došao, da je „istorijski ishod provođenja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini postizanje članstva države u Evropskoj uniji i NATO savezu.“

Slijedom izlaganja posve prirodno dolazimo i do jednog od najvažnijih saznanja koji u najvećoj mjeri može odrediti sudbinu Bosne i Hercegovine, a to je, prije svega, „promjena strategije djelovanja međunarodne zajednice i Evropske unije kroz prijeko potrebno pružanje veće političke, ekonomske i svake druge pomoći Bosni i Hercegovini.“ Ključno bi to u skladu sa mišljenjem Akademika Pejanovića obuhvatilo „sinhronizaciju djelovanja administracije SAD-a i institucija EU, dodatnu pomoć Bosni i Hercegovini te novu strategiju provođenja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.“ Dvije ideje koje akademik Pejanović iznosi u knjizi su od posebnog značaja. Prva je formiranje ekspertnog tima za ustavne promjene u okviru institucije Visokog predstavnika međunarodne zajednice i Specijalnog predstavnika Evropske unije, te ništa manje, ako ne i više vrijedna ideja uvođenja posebne prakse usvajanja godišnjeg izvještaja Specijalnog predstavnika Evropske unije o provođenju reformi u Bosni i Hercegovini od strane Evropskog parlamenta. Razmišljanja koja je akademik Pejanović u knjizi iznio, posve su u skladu sa ovlaštenjem Visokog predstavnika iz Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, shodno kojem Visoki predstavnik ima mogućnost da po potrebi dodatno formira čak tri vrste civilnih komisija. Također je potrebno istaći, da takvu mogućnost Visoki predstavnik do sada nikada nije iskoristio.

Izniman rad te bogato, kako državničko tako i akademsko iskustvo autora osobito su se iskazali kroz Pretpostavke za ubrzanje integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju ali i u Idejama za reformu Izbornog zakonodavstva. Akademik Pejanović je analizirao prvenstveno geopolitičke pretpostavke, oslikavajući današnju Bosnu i Hercegovinu kao državu sa „blokadom njenih institucija te destabiliziranim unutrašnjim socijalnim i političkim razvojem“, pa nas stoga ne čudi spoznaja akademika, da trenutni geopolitički odnosi u Evropi nalažu „nove i smjele odluke Evropske komisije i Evropskog parlamenta u pogledu ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.“ Pri tome se pogotovo izdvaja ideja akademika o „preuzimanja reformske

agende Specijalnog predstavnika Evropske unije kao okvira za program Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.“ To bi – po mišljenju akademika – značilo usvajanje zakona u Parlamentu Bosne i Hercegovine kojima se preuzima evropska pravna stečevina u ekonomskoj politici, kulturi, obrazovanju, zaštiti ljudskih prava i slično. Prethodno akademik napominje, da je za jedan takav proces potrebna „sveopšta volja građana za ulazak u Evropsku uniju, koja u Bosni i Hercegovini iznosi 77,4 % građana koji podržavaju integraciju države u Evropsku uniju.“ Iznimno političko iskustvo i znanje akademika Pejanovića, pokazuje se, naročito, u četvrtoj pretpostavci koja se temelji na promjeni koncepta obrazovanja parlamentarne većine u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, naglašavajući, da „stabilnu vladu može osigurati samo programski zasnovana koalicija stranaka uz veliku podršku organizacija civilnog društva i medija“. Pogotovo je uz to potrebno i snažnije djelovanje Evropske unije i Visokog predstavnika međunarodne zajednice sa ovlaštenjima iz Aneksa 10 Mirovnog sporazuma.

Treći dio knjige (III) analizira razvoj lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom periodu, što je naučno polje od osobitog interesa akademika Pejanovića po kojem je više nego poznat široj stručnoj i naučnoj javnosti. U ovom poglavlju iznimno je važan istraživački rad o Mogućnostima promjene institucionalno-zakonskog položaja grada Sarajeva u procesu evropskih integracija, pri čemu akademik daje prijedloge za reformu ustavno-zakonskog položaja Grada Sarajeva i njegove teritorijalne organizacije što bi u konačnici postalo „lokomotiva u istorijskom hodu evropeizacije države Bosne i Hercegovine.“

Refleksije o državi Bosni i Hercegovini u naučnim raspravama naslov je četvrtog poglavlja knjige (IV), gdje je pogotovo vidljivo recenzentsko iskustvo Akademika Pejanovića, koji je širokom čitačkom krugu ne samo predstavio nego i približio materiju koja obuhvata Referendum građana Bosne i Hercegovine: između prošlosti i sadašnjosti autorice, Ajle Valjevac (2022), Mostar (kronika destrukcije 1990-1992) – dolazi rat, autora Roka Markovine (2022), Bosna i Hercegovina naša domovina, autora Franje Topića (2021), U borbi za razvoj države Bosne i Hercegovine, autora Denisa Bećirevića (2018), Paradoksi direktne demokratije, Volja naroda referendumski populizam, autora Elvise Fejzić (2022), te Narod i nacija, autora Slave Kukića (2023).

Akademik Pejanović nam je priredio izniman naučno-istraživački rukopis koji će, sigurna sam, u periodu koji je pred državom Bosnom i Hercegovinom biti neizostavan izvor kako ideja tako i rješenja za izlazak iz krize države Bosne i Hercegovine na putu prema euroatlantskim integracijama, i to ne samo naučnoj i stručnoj javnosti, političkim partijama i vršiocima vlasti nego i organizacijama civilnog društva. Iz svega se može zaključiti, da ukoliko budemo slijedili ideje i misli našeg akademika Mirka Pejanovića, Bosna i Hercegovina će neizostavno postati moderna pravna, ekonomska, demokratska i socijalna država koja će štiti ljudska prava svim licima pod svojom jurisdikcijom i koja će tek zauzeti svoje mjesto u porodici evropskih država, gdje je njeno punopravno članstvo trebalo biti osigurano i mnogo ranije.

Podaci o autorici

Lada Sadiković, Redovni profesor Ustavnog prava na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije – Univerziteta u Sarajevu. E-mail: lsadikovic@fkn.unsa.ba.